

Εισήγηση κ. Ιωάννη Πυργιωτάκη
Καθ. Παιδαγωγικών Παν/μιο Κρήτης
Μικρή Σπουδή... 05.06.2016

Θα υπάρξει ενδεχομένως η απορία, όλα αυτά που μας λέτε στο Πανεπιστήμιο των Ορέων, οι βαφές, η υφαντική κλπ., σήμερα στον κόσμο της παγκοσμιοποίησης, με τόσα συγκλονιστικά γεγονότα έχουν κάποια σημασία; Γιατί μιλούμε εμείς εδώ για Υφαντική; Όλο αυτό έχει κάποια σημασία; Σε αυτό το ερώτημα θα προσπαθήσω να απαντήσω και να πω και εκεί θα καταλήξω, νομίζοντας ότι με την επιχειρηματολογία μου ότι ιδιαίτερα σήμερα η σημασία της υφαντικής και του λαϊκού πολιτισμού για όλους αυτούς τους λόγους είναι πολύ μεγαλύτερη.

Θα φέρω σε επαφή δύο πράγματα την παγκοσμιοποίηση και τον λαϊκό πολιτισμό, την παράδοση. Για να δω αν αυτά τα δύο συνδυάζονται, αν η παράδοση, ο λαϊκός πολιτισμός, η υφαντική ή οι άλλες εκδοχές του λαϊκού πολιτισμού έχουν κάποια σημασία, όπως είπα και προηγουμένως. Αν και μιλάμε κάθε μέρα, χιλιάδες φορές αναφέρουμε τη λέξη παγκοσμιοποίηση. Αφήστε λίγο να την αναλύσω περισσότερο, για να πατήσουμε πιο σταθερά.

Και για να αναλύσω την έννοια της παγκοσμιοποίησης, επιτρέψτε μου να πάω πρώτα στη συγκρότηση του έθνους-κράτους. Όπως γνωρίζετε η πολιτική οργάνωση, το κάθε έθνος να φτιάχνει το δικό του κράτος, προέκυψε τα τελευταία διακόσια περίπου χρόνια. Πριν από το έθνος-κράτος υπήρχαν άλλες μορφές πολιτικής οργάνωσης. Στην αρχαία Ελλάδα είχαμε πόλης-κράτος, αργότερα είχαμε τις αυτοκρατορίες, αργότερα είχαμε το εργατικό σύστημα με τους φεουδάρχες κλπ. Και κάποια στιγμή προέκυψε η ανάγκη για το έθνος-κράτος. Τότε για να συγκροτηθεί, το έθνος-κράτος έπρεπε να κάνει μεγάλη προσπάθεια. Ποια; Να φτάσει στην περιφέρεια και στις τοπικές εξουσίες, να αφαιρέσει δύναμη, εξουσία και αρμοδιότητες από τους τοπικούς άρχοντες. Να συγκεντρώσει σε έναν κεντρικό οργανισμό το κράτος και έτσι να λειτουργήσει. Αυτό προσπάθησε να κάνει ο Καποδίστριας και το πλήρωσε με τη ζωή του. Δεν είναι συμπτωματικό ότι δολοφονήθηκε από τους προεστούς, τους Μαυρομιχαλέους. Ήταν ακριβώς αυτή η σύγκρουση τοπικών εξουσιών και του έθνους-κράτους. Και έτσι μπόρεσε να συγκροτηθεί το κράτος και να είναι αυτό που λέει η λέξη κράτος, απαραβίαστο, ιερό, τα σύνορα του σεβαστά και και κάθε ένας από εμάς αισθανόταν υπερηφάνεια να υπηρετήσει το στρατό και να υπερασπιστεί το έθνος.

Μέσα από την εξέλιξη των αιώνων προέκυψε η ανάγκη να φτάσουμε σε άλλες πολιτικές οργανώσεις, που θς είναι πιο πάνω από το κράτος, κλασικό παράδειγμα εδώ είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια ένωση κρατών, υπερκρατική δομή και βεβαίως για να μπορέσει να συγκροτηθεί, κατά αναγκαιότητα ως κράτος, θα έπρεπε να αφαιρέσει πάλη εξουσίες από τα έθνη κράτη και έτσι βλέπουμε και βιώνουμε καθημερινά τις συγκρούσεις, εθνική κυριαρχία δεν έχουμε, διαφορετικοί βουλευτές κλπ.

Έτσι γίνονται οι υπερκρατικές πολιτικές οργανώσεις, οι υπερκρατικοί πολιτικοί σχηματισμοί, οι οποίοι υπεισέρχονται στα εθνικά κράτη, προσπαθούν να αφαιρέσουν από αυτά εξουσία και παράλληλα αναπτύσσεται κάτι άλλο, αναπτύσσονται οι αγορές και αυτό είναι το πιο επικίνδυνο ακόμα. Το κράτος λοιπόν παύει τώρα πλέον να είναι πανίσχυρο και το οποίο ειδικά στην Ελλάδα σήμερα, να μην έχει κρατική υπόσταση, αλλά αν θυμάστε τον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία, είχαν συσσωρεύσει όλο το στρατό στα σύνορα του αλλά τα σύνορα δεν ήταν προστατευμένα διότι μέσα υπήρχε απόλυτος έλεγχος.

Μέσα από αυτήν την κατάσταση προκύπτει η «νέα τάξη πραγμάτων». Τι γίνεται σε αυτήν τη «νέα τάξη πραγμάτων»; Μια αναδιάταξη των κυριότερων, κατά την άποψη μου είναι αυτό που είπαμε, ότι οι υπερκρατικοί πολιτικοί σχηματισμοί που συγκεντρώνουν εξουσίες συχνά πιο μεγάλες από αυτές του κράτους. Ένα δεδομένο είναι αυτό, το άλλο που μας προέκυψε, χωρίς να το καταλάβουμε καν καλά, είναι ότι οι αγορές σχημάτισαν ένα αόρατο κράτος, το οποίο είναι πανίσχυρο. Με αποτέλεσμα η πολιτικοί να υποταχθεί στην οικονομική εξουσία. Αυτό ίσως είναι το κυριότερο και το πιο επικίνδυνο που προκύπτει.

Διαβάζω ένα απόσπασμα από το Νίκο Μουζάκη, τον γνωστό κοινωνιολόγο, «όσο και αν φαίνεται απίστευτο ακόμα και αυτή η στρατιωτική ισχύς, που ήταν θεμελιώδους σημασίας για την κρατική εξουσία, έχει σήμερα περιορισμένγ μόνο χρησιμότητα» και ένα άλλο «ανεξάρτητα από τους ιδεοπολιτικούς προσανατολισμούς κάθε κυβερνητικής ανεξάρτητα από τις αριστερές ή τις δεξιές δοξασίες των κυβερνήσεων, όλα συγκλίνουν σε μια αγορακρατική πολιτική, με απλά λόγια το βλέπουμε σήμερα στην Ελλάδα, αριστερός ο Τσίπρας αλλά εφαρμόζει πολιτική που παράγεται από τις αγορές, από τα οικονομικά συμφέροντα, από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα κ.α. Δηλαδή πλέον όλα έχουν οδηγήσει πράγματι σε μια νέα τάξη πραγμάτων που δεν την γνωρίζαμε μέχρι σήμερα και οι περισσότεροι από εμάς έχουμε καταπιεί τη γλώσσα μας. Προ καιρού με πήρε τηλέφωνο κάποιος δημοσιογράφος να πει ότι έχω καιρό να βγω.. κλπ. Του λέω «κοίταξε όταν έχω καταπιεί τη γλώσσα μου και δεν μπορώ να μιλήσω στους φίλους μου, τι να βγω να πω στο ραδιοφωνό σου. Διάγω μια μακρά και παρατεταμένη περίοδο σιωπής και δεν ξέρω μέχρι που θα φτάσω.

Αυτό που έχει σημασία, για να μπω στο θέμα, είναι ότι η αναδιοργάνωση που έγινε στο πολιτικό και οικονομικό επίπεδο, αυτό που έχει σημασία λοιπόν, και αυτή η κατάσταση έχει οδηγήσει σε μια αναδιάταξη των αξιών. Σήμερα αυτό το οποίο μετρά είναι, όπως είπαμε, η οικονομική δύναμη, οι υλικές αξίες έχουν το πρόσταγμα, οι ηθικές και οι ανθρωπιστικές αξίες περιέρχονται σε δεύτερη μοίρα ή αποχωρούν ή ποδοπατούνται. Ειδικά μικρές χώρες, όπως η πατρίδα μας, κινδυνεύουν με αφανισμό, ακόμα και όταν έχουν μακρά παράδοση και ιστορία.

Αγαπητοί μου,

πριν από μερικά χρόνια για να κάνουμε ένα βιβλίο, μια μέθοδο εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από Ολλάνδους μαθητές, ξεκινήσαμε λοιπόν μέσα από την Ολλανδία αναφέροντας όρους, τοπωνύμια και άλλα που είχαν ελληνική προέλευση. Όλες οι πλατείες, όλα τα βασικά κτήρια ήταν ελληνικές λέξεις, ελληνικές ονομασίες. Και θέλαμε αυτές να τις χρησιμοποιήσουμε, ώστε μέσα από αυτές να δώσουμε την ελληνική γλώσσα με ένα διαφορετικό τρόπο. Τι σημαίνει αυτό; Ότι ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός έχει επιρρεαστεί παρα πολύ, έχει κτιστεί πάνω στην ελληνική παράδοση και πάνω στον ελληνικό πολιτισμό.

Αυτό το πολιτισμό και αυτές τις αξίες λέω ότι πρέπει να τις διαφυλλάξουμε πάσιν θυσία. Και έχουμε τρεις τρόπους να αντιδράσουμε στο φαινόμενο που περιέγραψα, ο ένας είναι να απομονωθούμε εντελώς από τον κόσμο, για να μην μολυνθούμε, ο άλλος είναι να παραδοθούμε και να αφομοιωθούμε, που είναι και το ένα και το άλλο επικίνδυνο. Και πέρα από αφομοιωτισμό και τον απομονωτισμό υπάρχει αυτό, που ονομάζω εγώ, κριτική ενσωμάτωση. Σημαίνει ότι ακολουθώ όλο το δικό μου αξιακό σύστημα, με βάση αυτό προσεγγίζω το νέο που μου έρχεται από άλλη κουλτούρα. Αν συνδυάζεις το δικό μου τον τρόπο, το τροποποιώ, το αφομοιώνω και μέσα από αυτήν τη διαδικασία ανανεώνω και τον δικό μου πολιτισμό, εάν όχι συμπεριφέρομαι διαφορετικά.

Για να λειτουργήσει όμως η κριτική ενσωμάτωση θέλει κριτήρια. Και τα κριτήρια απορρέουν από αξίες, άρα πρέπει απεπιζητούμε αυτές τις αξίες. Σ' αυτό συμβάλλει

πράπολύ η λαϊκή παράδοση, ο λαϊκός πολιτισμός που έχει περάσει μέσα στις φλέβες μας. Πρόσφατα, που είχα την ευκαιρία να επισκεφθώ το Πανεπιστήμιο των Ορέων, καθώς έβγαζε η κ. Τερζάκη διαφορά υφαντά, είδα τη τσάντα μου που πήγα πρώτη φορά σχολείο, κάτι σκίρτησε μέσα μου, όλα αυτά είναι μέσα μας. Όταν καθότανε η κόρη εκεί στον αργαλειό της για να υφάνει την προίκα της, δεν ύφανε μόνο την προίκα της, υφανε τα όνειρά της, σχεδίαζε το μέλλον. Όλο αυτό κρατούσε μέσα στην προσωπικότητα της.

Αν λοιπόν θέλουμε και τελειώνω με αυτό να διασώσουμε την ελληνική ταυτότητα, τότε ο καλύτερος τρόπος είναι να κινηθούμε προς αυτή την κατεύθυνση, να ψηλαφήσουμε απλά τις ρίζες μας. Και μιας η κ. Τερζάκη μας φέρνει λίαν επιτυχώς το παράδειγμα της Πηνελόπης, σας φέρνω εγώ το παράδειγμα του συζύγου της Πηνελόπης, του Οδυσσέα για να δείτε και την αμοιβαιότητα των σχέσεων. Ο Οδυσσέας, αν θυμάστε, καταρχήν μπορεί όλους να τους ξεγέλασε εμένα όμως όχι, δεν ήταν μόνο η οργή των Θεών που τον ώθησε στις νπεριπέτειες από τη Σκύλα στη Χάρυβδη. Ήταν η δική του περιέργεια να γνωρίσει όλα τα βασίλεια του γνωστού και άγνωστου τότε κόσμου. Μας το φανερώνει, ξέρετε πότε; Όταν βουλώνει τα αυτιά των συντρόφων για να μην τους πλανέψουν οι σειρήνες αλλά αυτός τα δικά του τα αφήνει ανοιχτά. Αυτή η τάση του άγνωστου. Αυτός ο Οδυσσέας, ο πολυμήχανος, κάνει ταυτόχρονα και κάτι άλλο, προστάζει να τον δεσουν στο κατάρτι γιατί στην άλλη άκρη είναι η Πηνελόπη, είναι ο Τηλέμαχος και υπάρχει η Πηνελόπη που υφαίνει αλλά ο Οδυσσέας πονηρεύεται την Πηνελόπη, με την συμβολική πλέον διάσταση.

Τι θέλω να πω, αυτό θέλουμε και εμείς το κατάρτι, πως θα στηριχθούμε σε ένα κατάρτι για να πορευθούμε στο μέλλον. Και το κατάρτι πρέπει να έχει στοιχεία από την υφαντική τέχνη, από όλο τον λαϊκό πολιτισμό. Μέσα λοιπόν στις άγριες συνθήκες της παγκοσμιοποίησης αυτά όλα τα πράγματα παίρνουν ιδιαίτερη σημασία και χωρίς αυτά απειλούμαστε με αφανισμό.

Ευχαριστώ